

INGET BLIR SOM TÄNK

Kärt barn har många namn: Armageddon, Ragnarök, Domedag. Peter Nilsson skissade på ett scenario med radiovågor som slår ut all världens datorer. Kanske uppstår någon gigantisk valutakris så att alla pengar förlorar sitt värde och vi alla får börja om från början och därmed får den jämlikhet vi så länge gafflat om. Och så är det då ABC-vapnen av vilka de bakteriologiska är farligare än kärnvapnen och kemikalier. De kan sättas i funktion av inte bara stater och maffior utan av sekter som Aun Shinrikyo, Solkorset, Jones grupp i Guyana eller den i Waco. Individer kan det också, som Unabombaren och Oklahoma-bombaren som var härska på världen, en inte sällsynt åkomma.

Antagligen händer ingenting av allt detta eftersom varje generation hittills varit klyftigare än den föregående. Det kan ju också hända att vi visserligen bara drabbas av någon katastrof men en mindre, med bara några hundra miljoner offer. Kanske

dyker det upp ledare med karisma, sådana som vi hade ännu för något halvsekel sedan, Churchill, de Gaulle, Nehru, Nasser, Adenauer, Mao, medan vi på sistone bara haft Mandela.

Alla vi lite äldre tycker ju att det var bättre förr, och det var det ju. Då hade man förstånd på att nöja sig med det som fanns, böcker istället för flimrande skärmar, semester på pensionat istället för att stuvats in för en flygresa på åtta timmar plus sexton timmars försening. Man fick dö då det var dags, utan slangar och sprutor, och man hoppades att ens barn skulle få det bättre medan vi idag bara hoppas att de inte skall få det sämre.

Det kommer aldrig att löna sig att kolonisera Jupiter. Så som vi människor är formgivna får vi nöja oss med jorden som nog kommer att överleva även om vi inte gör det. På kort sikt tror jag dock att problemet inte är de starka Big brother-staterna utan de svaga. Förr fanns, på gott och ont, en kanonbåtsdiplomati som

såg till att det var ordning på torpet och tyst i klassen, men USA har inte lyckats vare sig i Irak eller Kosovo, trots att en enda B2:a kostar lika mycket som Albanien BNP. I de sönderfallande staterna anar ledarna, från tyranner till knäppgökar, att det kan bära sig åt lite hursomhelst, och även om omsyndtyckandet blivit omodernt tror jag inte det är bra att ha tio miljoner flyktingar som skvalpar runt i Afrika. Eller sådana som finansierar vapenköp genom att odla opium eller som sprider epidemier nu när bacillerna börjar bli resistenta.

Kanske är hela vårt oberäkneliga och osannolika liv på en liten skitplanet bara en parentes? Dock skall man tydligen inte spekulera eftersom spådomar tycks ha en inneböende kraft att komma på skam. Dessutom vet vi sedan länge att bara två saker är säkra, att vi dör och att ingenting blir som vi tänkt oss.

Bengt Rösiö är fd ambassadör.

FEMINISM

Förvirrad kvinnokamp

Av Carl Johan Ljungberg

Under franska revolutionen framförde kvinnoaktivisten Olympe de Gouges ett berömt krav: Kvinnorna hade nu givits den tvivelaktiga rätten att bestiga schavotten. Då borde de också ha rätt att inneha ämbeten. Vara likställda med mannen i arbetslivet.

Det blev inte de sista krav som restes.

Länge verkade landvinningarna för kvinnor i Europa att bilda en rät linje. Från likhet inför lagen, rösträtt och valbarhet samt myndighet, kom strävan att gälla lika rätt till utbild-

ning och yrke. Därefter söktes en trygg och värdig kvinnoroll i äktenkapet. Det som uppnåtts var så långt förenligt, en befrielse och myndigförklaring.

I dag har däremot kvinnokampens mål blivit mer diffusa. Målen lika mycket splittrats som enar. Vad som står på tur är inte lika givet.

VÄLJA HEM ELLER YRKE

Att förvirring råder vittnar boken *Domestic tranquility* om, som USA-juristen Carolyn Graglia gett ut. Graglia har både varit yrkesarbetande och hemmamamma. Hon menar att radi-

kala feministers krav bygger på en myt. Myten består främst i, att kvinnor bara kan förverkliga sig genom lönearbete på marknaden. Detta är felaktigt. I hemarbetet ser hon ett stort värde, låt vara att detta tyvärr inte ersätts i pengar i dagens samhälle. Feministernas nedskrivning av vad hemmet och familjen betyder för kvinnor vinner långt ifrån alla kvinnors stöd. Fler kvinnor skulle enligt anförda enkätstudier önska ett mer reellt val. Graglia nagelfar de feministerna som anser hemarbetet ojämnt, ovärdigt och fördummande. En åsikt som hon även menar blivit tongivande USA-medierna. Av dessa skildras tidigare generationers kvinnor som ett slags omedvetna slavar.

De av USA:s feministerna som avfärdat kvinnligt hemarbete gör det svårt för kvinnor att välja fritt mel-

lan yrket och hemmet enligt Graglia. Den stora andelen kvinnor i yrkeslivet avspeglar inte en fri önskan att arbeta så. Det är inte heller av ekonomiskt nödvång som de yrkesarbetande blivit ett flertal. Det är mera en trend, som satts av feministerna och mot många amerikaners (inte bara mäns) önskan.

Men detta är inte den enda effekten av feministernas kamp. En annan är ett tryck mot att "feminisera" arbetslivet. Detta får inte bygga på tävlan, på hierarkier och offensiva metoder, menar de radikala feministerna. Arbetet måste ha plats för kvinnliga drag som dialog och omsorg, värden som då tydligt tas till heders igen. Graglia ser avigsidor med kravet att arbetet så att säga bör feminiseras. Hon menar att det skapar en ny ensidighet, fast nu på männens bekostnad. Därtill uppstår rastlösa, otrivsamma hem som dåligt inverkar på barnens mognad – en synpunkt som hon anser att alltför få feminister berör. Barn som tidigt skickas till dagis blir enligt Graglia mer otrygga. De får inte den sorts glädje och tillförsikt som bara deras egna mödrar kan ge. Så kallat "kvalitetsumgänge" med föräldrarna efter arbetet ger tyvärr inte nog ersättning.

Det brukar sägas att män som får dela med sig av makten blir mer allsidiga och förstående. Men enligt *Domestic tranquility* blir män som måste dela hemarbetet, oftare passa och vårda barnen och försaka ett yrkesliv med ansvar ofta frustrerade. De tvingas spela en roll som de mentalt och biologiskt är illa skickade för. Redan på 60-talet noterade Betty Friedan männens "spaka villighet att bona golvet och greja disken när han kommer trött hem kl 6 55". Denna medgörlighet beundras enligt Graglia inte självklart av radikala feminister som snarare kan hysa förakt. Kom då en motreaktion från männen, en mansrörelse med rättigheter eller könsbalanserade hänsyn på agendan? Nej, reaktionen har

menar Graglia i stort sett uteblivit. I förvånande grad har männen tvärtom godtagit feministernas argument. Män gör t o m ofta deras krav till sina egna.

SPEGLAR USA

Generaliserar då Carolyn Graglia kanske om något, som har fler nyanser än vad hon vill medge? Kanske problemen är mest typiska för USA?

Graglia söker nu inte dra några slutsatser för den övriga världen. Hon har uttalat Amerika i sikte, men menar t ex att ledande feminister även i Europa visar mindre intresse att bilda familj eller ha barn än andra kvinnor. Hon pekar på de Beauvoir, Germaine Greer med flera som avstått från gängse familjeliv. Graglia kan ha rätt om rörelsens ledande namn. Men studier av kvinnoaktivism från Skandinavien antyder samtidigt, att aktivister där lika ofta bygger familjer med barn som befolkningens genomsnitt.

Graglia hävdar helt kort huvud dragen i svensk familjepolitik. Hon ser den utifrån aktuella översikter som präglad av statens strävan att försvaga familjen och via bla beskattning ersätta dess valfrihet med offentliga program. Kort berör hon också de tidigare experimenten med kollektivhushåll men drar inga närmare slutsatser.

Graglia hävdar att feminismens försvar för sexuell frihet skadat kvinnorna genom att den ofta har bidragit till att minska mäns ansvarskänsla. Rätten till skilsmässa även utan bevisad otrohet, menar hon, var ingen riktig befrielse. Många kvinnor har fått lida i form av kortare, mer neurotiska förbindelser, liksom av äktenskap som kraschat och barn som fått trauman. Här svarar nog Graglias bedömning ändå på en som delas av vissa feminister, låt vara att det snarast är de som tonat ned 60-talets sexualliberalism.

En synpunkt där Graglia givetvis känns amerikansk är den att kvin-

nor som yrkesarbetar gör det i privata företag. Hemmet står där mot marknaden. I Sverige är det som vi vet snarare den offentliga sektorn som sedan 1960-talet anställt kvinnor. Ett resonemang om vad denna olikhet praktiskt kan ha betytt hade man förstås gärna sett. Ändå kan många av Graglias resonemang ha intresse också för vår debatt.

SÄRARTSFEMINISM

Väsentligen uttrycker Graglia den s k särartsfeminismen. Hon ser det alltså som nödvändigt och bra att män får vara manliga, kvinnor kvinnliga. När de senare börjar utföra tävlande, utsatta uppgifter sviker de menar hon lätt sin kvinnlighet. Män som sköter mjuka uppgifter förnekar motsvarande del av sin natur. För Graglia är den kvinnliga uppgiften, att föda och vårda barnen, del i vad hon inte vill kalla annat än livets mysterium. Den som inte fullt tillvaratar detta blir en upplevelse fattigare. Graglia återger gillande president Theodor Roosevelts ord om att en hustru och mor "inte parasiterar på samhället. Hon är samhället". Roosevelt beundrade kvinnor som fyller sin uppgift mer än han uppskattade pliktmedvetna män.

Som förövning för det laddade samtalet om mäns och kvinnors roller kan Graglias bok göra nytta. Hon har som jurist från ett toppuniversitet gått mot strömmen de år när kvinnor *inte* skulle vara ute i arbetslivet. Hon har samtidigt visat integritet då det plötsligt blivit "fel" för kvinnor att vilja sköta hemmet.

Därför har Graglias ord tyngd.

Carl Johan Ljungberg (cjl@city-univ.se) är författare och konsult

Författare: Carolyn Graglia
Titel: *Domestic tranquility*.
A brief against feminism
Förlag: Spence Publishing, 1998